

**ВИЗНАЧЕННЯ ОРІЄНТОВНОЇ
ВАРТОСТІ ДЛЯ ЗАКУПІВЛІ
ТОВАРІВ ТИЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

ВИЗНАЧЕННЯ ОРІЄНТОВНОЇ ВАРТОСТІ ДЛЯ ЗАКУПІВЛІ ТОВАРІВ ТИЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ЩО ПРОПОНУЄТЬСЯ ЗМІНИТИ?

Міністерству оборони України:

- Розробити та впровадити методику формування і перегляду орієнтовної вартості товарів на основі проведення ринкових консультацій із постачальниками та визначення середньої ринкової ціни¹.
- Запровадити щоквартальний моніторинг ринкових цін на ключові товари тилового забезпечення.
- Розробити процедуру перерозподілу зекономлених коштів на закупівлях товарів тилового забезпечення для покриття різниці між орієнтовною вартістю товарів та ринковою вартістю при інших закупівлях, а також для придбання додаткових тилових товарів.
- Розробити та затвердити механізм, за яким ДОТ матиме змогу погоджувати використання очікуваної вартості, що перевищує орієнтовну вартість, під час проведення закупівель.

Державному підприємству «Державний оператор тилу»:

- Проводити ринкові консультації з потенційними постачальниками для роз'яснення процесу участі в закупівельному процесі, зокрема отримання сертифікатів та інших дозвільних документів.
- Встановити вимогу про надання акту відповідності Головного управління розвитку матеріального забезпечення ЗСУ (або іншого уповноваженого органу військового управління, якщо розробником технічної документації не є МОУ) технічній специфікації під час подачі тендерної пропозиції на Prozorro.
- Дробити обсяги закупівель на маленькі лоти задля уникнення відсутності пропозицій від учасників через завеликі обсяги замовлення.

Очікуваним результатом впроваджених змін стане формування об'єктивної орієнтовної та очікуваної вартостей, а також механізму їхнього перегляду через динамічні зміни на ринку, що сприятиме розширенню кола постачальників та стабілізації забезпечення ЗСУ.

Основними бенефіціарами запропонованих змін є МОУ, ДП МОУ «Державний оператор тилу» та Збройні Сили України.

Для МОУ зміни дозволять систематично відстежувати кон'юнктуру ринку та корегувати орієнтовну вартість для своєчасного забезпечення ЗСУ товарами.

Для ДП «Державний оператор тилу» з'явиться можливість проводити закупівлі на найбільш вигідних умовах зі збереженням конкуренції та сталості процесу.

Збройні Сили України забезпечуватимуться товарами кращої якості у встановлених обсягах протягом визначеного строку.

У ЧОМУ ПРОБЛЕМА НИНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ?

Під час планування тилових закупівель в умовах воєнного стану² Департамент планування тилового забезпечення МОУ визначає орієнтовну вартість товарів оборонного призначення на основі цін за аналогічними контрактами, укладеними у попередньому році.³ Наразі цей підхід не враховує коливання середньої ринкової ціни товару протягом року та призводить до низки проблем. Зокрема, така практика створює штучні умови для обмеження конкуренції на ринку постачальників та поглиблює ризики незабезпечення ЗСУ необхідною кількістю товару в очікуваний строк. Наразі не існує нормативно-правового акту Кабінету Міністрів України чи Міноборони, який би визначав методику формування і перегляду орієнтовної вартості товарів. А отже, цей підхід є неефективним і може призвести до зриву виконання термінів забезпечення потреб Збройних Сил України.

1. StateWatch рекомендує враховувати методику визначення очікуваної вартості, що зазначена в Наказі Міністерства економіки від 18.02.2020 № 275 «Про затвердження примірної методики визначення очікуваної вартості предмета закупівлі» <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0078322-24#Text>.

2. Наказ МОУ від 02.02.2024 № 78 «Деякі питання здійснення оборонних закупівель за тиловим напрямом забезпечення» <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0078322-24#Text>.

3. Процедура була чинною до липня 2024 року. Від серпня 2024 року МОУ розформувало Департамент планування тилового забезпечення, який раніше відповідав за визначення орієнтовної вартості, і поклато ці обов'язки на ДОТ.

ВИЗНАЧЕННЯ ОРІЄНТОВНОЇ ВАРТОСТІ ДЛЯ ЗАКУПІВЛІ ТОВАРІВ ТИЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

СКАСУВАННЯ ЗАКУПІВЕЛЬ ЧЕРЕЗ БРАК ПРОПОЗИЦІЙ

Ця проблема простежується на прикладі закупівель бронезилетів ДОТ, більша частина з яких протягом січня-квітня 2024 року була скасована. **З січня по квітень 2024 року неуспішними визнали 9 з 15 (60%) лотів на постачання 109,3 тис. повних комплектів бронезилетів на загальну очікувану суму 2,98 млрд грн.** Основною причиною цього стала невідповідність орієнтовної та очікуваної вартостей ринковим пропозиціям більшості сертифікованих МОУ постачальників, яких на той період нараховувалося загалом 5 компаній. **Орієнтовна вартість у 2024 році модульного бронезилета з комплектністю 1-5 була встановлена на 20% нижчою за пропозиції переважної більшості постачальників³, окрім ТОВ «НВП «ТЕМП-3000»**, що призвело до відмови інших компаній від участі у процедурі закупівлі. Натомість виробник із найнижчою ціною товару, ТОВ «НВП «ТЕМП-3000», брав участь не в усіх торгах. StateWatch презюмує, що причиною може бути відсутність виробничих спроможностей для виконання всього об'єму замовлення.

Так, очікувана вартість за один бронезилет з комплектністю 1-54 протягом січня-квітня 2024 року коливалася в межах 26 570-27 720 грн. Орієнтовна вартість відповідно була затверджена на рівні 27722 грн. Ця сума відповідала пропозиції здебільшого ТОВ «НВП «ТЕМП-3000», у якого ДОТ закупив таких бронезилетів на 1,3 млрд грн за ціною 24 320-26 570 грн. До травня 2024 року лише один договір на закупівлю повних комплектів бронезилетів було укладено з іншим постачальником, – ТОВ «УКРТАК.ІЮА»⁵. Компанію законтрактували на поставку 5 тис. комплектів на суму 132,4 млн грн (26 480 грн за одиницю). При цьому у надісланій за запитом StateWatch комерційній пропозиції від 30.05.2024 ТОВ «УКРТАК.ІЮА» оцінило аналогічний виріб у 36 800 грн, що демонструє різницю між ринковою ціною компанії та ціною в контракті ДОТ від 13.03.2024.

Нижче відображені цінові пропозиції на виріб⁶, які були надані за запитом StateWatch, від трьох інших сертифікованих МОУ постачальників, які не брали участі в торгах протягом січня-квітня 2024⁷ року.

	ОРІЄНТОВНА ВАРТІСТЬ МОУ	27 722 ГРН
	ОЧІКУВАНА ВАРТІСТЬ ДОТ	26 570–27 720 ГРН від травня 26 000–30 780 ГРН
РИНКОВА ЦІНА ТОВ «УКРТАК.ІЮА»	→	36 800 ГРН
РИНКОВА ЦІНА ТОВ «Х3313»	→	35 000 ГРН
РИНКОВА ЦІНА ТОВ «УКРАЇНСЬКА БРОНЯ»	→	35 000 ГРН
РИНКОВА ЦІНА ТОВ «АКРОПОЛІС»	→	34 000 ГРН
ЦІНА В КОНТРАКТАХ ДОТ ТОВ «НВП «ТЕМП-3000»	→	24 320–26 570 ГРН

3. За запитом StateWatch компанії «Харківський завод засобів індивідуального захисту», «Українська броня», «УКРТАК.ІЮА» та «Акрополіс» оцінили модульний бронезилет Тип 2, Рівень П, Вид 5, комплектність 1-5 на рівні 34000-36800 грн. ТОВ «Ак-Інвестпром» не надав цінової пропозиції.

4. Тип 2, Рівень П, Вид 5, комплектність 1-5 відповідно до Технічної специфікації бронезилетів МОУ https://www.mil.gov.ua/content/ddz/ITY_2023/ts_bronuzelet_modulniy.pdf.

5. Prozorro від 13.03.2024 https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-02-09-013339-a?lot_id=ad6bd9c14b4747abb034363f81b38e27#lots

6. Тип 2, Рівень П, Вид 5, комплектність 1-5 відповідно до Технічної специфікації бронезилетів МОУ https://www.mil.gov.ua/content/ddz/ITY_2023/ts_bronuzelet_modulniy.pdf.

7. Аналіз враховує закупівлі лише повних комплектів бронезилетів, оприлюднених на Prozorro.

ВИЗНАЧЕННЯ ОРІЄНТОВНОЇ ВАРТОСТІ ДЛЯ ЗАКУПІВЛІ ТОВАРІВ ТИЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Станом на початок липня ситуація залишається незмінною. Це підтверджують результати оголошеної у червні закупівлі⁸ на придбання 105 200 комплектів модульних бронезилетів на загальну очікувану вартість 2,735 млрд грн (26 000 грн за комплект). Ця кількість відповідає доведеним за 2024 рік Перелікам та обсягам бронезилетів, за якими ще не укладно договори постачання, про що повідомили ДОТ у відповідь⁹ на запит StateWatch. Зокрема 8 з 9 лотів цього тендеру на придбання 90 200 комплектів бронезилетів на суму 1,98 млрд грн скасували через відсутність пропозицій. Переможцем єдиного успішного лота на 15 тис. комплектів визначили ТОВ «НВП «ТЕМП-3000», з яким уклали контракт. Це фактично свідчить про незабезпеченість ЗСУ на понад 90 тисяч бронезилетів.

ФОРМУВАННЯ ОЗНАК ДОМІНУВАННЯ ОДНОГО ПОСТАЧАЛЬНИКА ПІД ЧАС ЗАКУПІВЕЛЬ

Невідповідність орієнтовної вартості ринковим пропозиціям призвела до формування очікуваної вартості, що відповідає ціні одного постачальника. На практиці це спричинило збої в поставках на складі ЗСУ через відмову участі з боку інших постачальників та неспроможність ТОВ «НВП «ТЕМП-3000» задовольнити замовлення ЗСУ в повному обсязі, про що повідомило видання «Наші Гроші» з посиланням на ДОТ¹⁰. До того ж у 2024 році потреба в бронезилетах прогнозовано зростає через необхідність заміни попередньо придбаних комплектів, термін експлуатації яких становить не більше двох років і невдовзі завершиться. Заявка на придбання бронезилетів вірогідно буде скорегована в бік зростання за кількістю також через заплановані мобілізаційні заходи. З огляду на це, збереження ознак домінування одного виробника на ринку може поглибити проблеми у ланцюгу постачання.

У разі відсутності методики формування та перегляду орієнтовної вартості додаткові ризики згодом можуть виникнути під час тендерів на придбання бронезилетів для військовослужбовців ЗСУ, чисельність яких налічує понад 45,5 тис. осіб¹¹. Хоча до цього часу жіночі бронезилети централізовано не закуповували, наразі МОУ затвердило¹² зразки-еталони лише двох виробників (ТОВ «НВП «ТЕМП-3000» та ТОВ «Українська броня»). Прогнозується, що ціни на комплекти для військовослужбовців можуть бути дорожчими проти тих, що призначені для чоловіків. Тож необ'єктивно сформована або вчасно нескоригована орієнтовна вартість на жіночі бронезилети може призвести до скасування закупівель та збоїв в поставках.

ПІДВИЩЕННЯ ОЧІКУВАНОЇ ВАРТОСТІ В РАМКАХ ЗАКРИТОЇ ЗАКУПІВЛІ

У квітні ДОТ отримав роз'яснення¹³ від Департаменту політики закупівель МОУ про можливість самостійно ухвалювати рішення про зміну очікуваної вартості. Так протягом квітня-травня закупівельна агенція уклала два прямих контракти з ТОВ «УКРТАК.ЮА» на закупівлю бронезилетів із комплектністю 1-5 за ціною 30 780 грн^{14,15}. Згодом ДОТ підписав договір із ТОВ «Харківський завод засобів індивідуального захисту» (30 390 грн за комплект)¹⁶ та ТОВ «Ак-Інвестпром» (30 700 грн за комплект)¹⁷.

Однак укладання прямих договорів на зекономлені кошти не розв'язує саму проблему. Насамперед сума таких заощаджень є обмеженою і не може покрити всі недозаконтраковані обсяги. Окрім того, ДОТ зобов'язаний закуповувати саме ту кількість товару, що зазначена в затверджених Переліку та обсягах закупівель. Цей Перелік розраховується раз на рік на основі орієнтовної вартості, тож при збільшенні очікуваної вартості закупити необхідний обсяг продукції не буде можливим без додаткових асигнувань з державного бюджету чи міжнародної допомоги.

8. Prozorro від 11.07.2024 https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-06-18-012487-a?lot_id=d169cb48094148e5a096ace2b2acc8e2#lots

9. Відповідь ДОТ від 21.06.2024 <https://drive.google.com/drive/folders/1KAzdTdnCstzWTLiGazvMRKy88Nqj8W?usp=sharing>

10. Наші Гроші «Гримуча суміш монополії та «дін-стейту» в Мінборони: бронезилети» <https://www.mil.gov.ua/news/2024/05/02/nrymucha-sumish-monopolii-ta-dip-steytu-v-minborony-bronezhilyet/>

11. Military Media Center: «Чисельність жінок в Збройних Силах України продовжує збільшуватися» <https://t.me/militarymediacenter/3768>

12. Сайт МОУ «Мінборони сертифікувало ще один зразок жіночого бронезилета» <https://www.mil.gov.ua/news/2024/01/11/minboroni-sertifikuvalo-she-odin-zrazok-zhinochoho-bronezhilyetu/>

13. Лист від Департаменту політики закупівель до ДОТ, опублікований в матеріалі Наші Гроші «Гримуча суміш монополії та «дін-стейту» в Мінборони: бронезилети» <https://nashigroshi.org/2024/05/02/nrymucha-sumish-monopolii-ta-dip-steytu-v-minborony-bronezhilyet/>

14. Prozorro від 21.05.2024 <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-05-21-002424-a>

15. Prozorro від 10.05.2024 <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-05-10-002661-a>

16. Prozorro від 21.05.2024 <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-05-21-003063-a>

17. Prozorro від 14.06.2024 <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-06-14-003920-a>

ВИЗНАЧЕННЯ ОРІЄНТОВНОЇ ВАРТОСТІ ДЛЯ ЗАКУПІВЛІ ТОВАРІВ ТИЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕХАНІЗМИ

1. Замовник має право застосовувати «рамкову угоду», що підтверджує згоду сторін співпрацювати протягом визначеного строку. Це дозволяє отримати надійних партнерів для довготривалої співпраці. Однак, по-перше, реалізація такої процедури може бути довшою за інші запропоновані варіанти. По-друге, цей механізм демонструє нижчу ефективність і обмежує конкуренцію та громадський контроль.
2. ДОТ може використовувати кошти міжнародної фінансової допомоги, зокрема за погодження МОУ зі спеціального рахунка UNITED24¹⁸, призначеного для оборони. Однак надходження UNITED24 будуть розподілятися за різним цільовим призначенням між різними оборонними структурами. Тому ці кошти не зможуть гарантувати сталість тилових закупівель у разі значного підвищення цін на товари та дефіциту бюджету ДОТ.

ВИСНОВОК

Аналітичний центр StateWatch пропонує МОУ врахувати рекомендації щодо розробки та впровадження методики визначення та перегляду орієнтовної вартості при формуванні Переліку та обсягів закупівель. Впровадження запропонованих змін сприятиме:

- недопущенню виникнення ризиків зриву забезпечення потреб ЗСУ
- сталості закупівельного процесу
- розширенню ринку постачальників бронезилетів

Терміновість розв'язання проблеми зумовлене прогнозованим зростанням чисельності особового складу ЗСУ, а також завершенням терміну придатності бронезилетів, закуплених на початку повномасштабного вторгнення.

ПІДГОТОВКА ПОЛІСІ-БРИФУ Є ЧАСТИНОЮ ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ ВІД
СПЕЦІАЛЬНОГО РАДНИКА З ПИТАНЬ ОБОРОНИ ПОСОЛЬСТВА ВЕЛИКОЇ
БРИТАНІЇ В УКРАЇНІ, ЯКУ ІМПЛЕМЕНТУЄ **EDGE FOUNDATION** ТА **STATEWATCH**

18. Постанова КМУ від 21 травня 2024 р. N 587 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо використання коштів службами державного замовника» <https://ips.ligazakon.net/document/KP240587?from=legislation&hide=true>